

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1996 m. kovo mėn. 2 d. / March 2, 1996

Nr. 44(9)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kad jie būtų viena...

Vyskupo Pauliaus Baltakio pasveikinimo žodis, tartas ekumeninėse pamaldose 1996 m. sausio 21 d. St. Petersburg, Florida

Mieli broliai ir sesės Kristuje,

Naujojo St. Petersburg vyskupo šventimai suteikė man malonią progą vėl apsilankyti jūsų gražioje bendruomenėje. Nuoširdžiai dėkoju misijos kapelionui Tėvui Steponui už malonų pakvietimą sykiu su gerbiamu evangelikų reformatų kunigu dr. Eugenium Geruliu ir su jumis visais, mieli broliai ir sesės, atšvęsti Krikščionių Vienybės savaitę, meldžiant Dievo, kad Kristaus Paskutinės vakarienės malda kaip galima greičiau būtų įgyvendinta.

Nors jau 1916 metais popiežius Benediktas XV aprobo ekumeninį sąjūdį ir specialiu dekretu įsakė per visą savaitę nuo sausio 18 iki 25 dienos ruošti specialias pamaldas, meldžiant krikščionių vienybės, tačiau iki Antrojo Vatikano susirinkimo šis ekumeninis sąjūdis nepajėgė pilnai išsiskleisti, buvo apribojama malda, susilaikant nuo broliško rankos paspaudimo vieni kitiems.

Antrasis Vatikano susirinkimas krikščionių vienybės atstatymo siekimą pabrėžė kaip vieną iš pagrindinių tikslų. Popiežius Jonas Paulius II savo naujausioje enciklikoje pažymi, kad, nepaisant patirtų apsvylimų, krikščionių vienybės kelyje yra labai daug pasiekta; krikščionys geriau suvokia, jog šis susiskaldymas yra priešingas Kristaus testamentui — Paskutinės vakarienės maldai.

O dėl mūsų, lietuvių, nors iš prigimties esame dideli konservatoriai, šiame krikščionių vienybės kelyje esame padarę geroką

pažangą. Esame išleidę bendrą Naująjį Testamentą ir šiuo laiku yra baigiamas ruošti spausdinimui pilnas kun. Antano Rubšio išverstas Šventojo Rašto ekumeninis leidinys!

Ypatingą padėką norėčiau išreikšti gerbiamam evangelikų reformatų kunigui dr. Eugenium Geruliui. Jis yra vienas iš pagrindinių ekumenizmo puoselėtojų. Jis aktyviai dalyvavo Lietuvos Krikščionybės jubilėjaus renginiuose čia, Amerikoje, ir Romoje, nepailstamai skatina rengti ekumeninius simpoziumus ir pamaldas. Lygiai prieš 30 metų — 1966 metų sausio 23 dieną Geruliui namuose Čikagoje įvyko pirmasis lietuvių ekumeninio būrelio steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo iš katalikų kun. dr. Kestutis Trimakas, dr. Arūnas ir Aušrelė Liulevičiai ir Valė Gerulienė, o iš evangelikų — kun. Povilas Dilys ir Eugenius Gerulis. Netrukus prisidėjo ir daug kitų asmenų.

Broliai, sesės, bendra Kristaus ir mūsų auka paprašykime Dievo, kad kiekvienas savo būdu galėtume prisidėti prie Kristaus Paskutinės vakarienės maldos įgyvendinimo: „Tėve, kad jie būtų viena, kaip mes esame viena: aš juose ir Tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog Tu esi mane siuntęs“ (Jn 17, 21-23).

Dabar, kad mūsų malda ir auka būtų Dievui maloni, apgailekime savo nuodėmes, ypač prasižengimus prieš artimo meilę, kurie taip trukdo krikščionių vienybės įgyvendinimą.

Ar galima tiesą išaldyti dogmose?

EUGENIUS GERULIS

Garbė Jėzui Kristui!

Melskimės: *Mūsų mylimas Dieve Tėve! Palaimink, Viešpatie, mūsų bendras ekumenines pastangas. Apšviesk mūsų protus ir širdis, kad mūsų bendra veikla tarnautų Tavo Vardo garbei, Bažnyčios labui ir visos krikščionijos bendram, broliškam džiaugsmui. To mes nuolankiai Tave meldžiame per mūsų Viešpatį ir Brolių Jėzų Kristų. Amen.*

Brangūs Broliai ir Sesės Kristuje,

Prieš kelis mėnesius Vengrijoje, Kecskestet mieste, įvyko tarptautinė ekumeninė konferencija. Joje dalyvavo 180 delegatų iš 20 kraštų. Dalyvavo katalikai, stačiatikiai ir protestantai (*Darbininkas* Nr. 35, 1995.9.22).

Tarp konferencijos priimtų rezoliucijų, viena iš jų skelbia, kad *mintijimo ir ištikinimų įvairumas* turina Bažnyčią. Kad dvasiškai turtėtume, turime bendrauti ir vieni kitus geriau pažinti. Pažinimas suartina žmones ir Bažnyčias (1 Kor 12:12-27). Lampadės multas — una lux! Už įvairumą pasisako ir pats Popiežius. Jis mums primena, kad įvairumas veda krikščioniją į neapsakytus dvasinius lobius, randamus Kristaus Evangelijoje (Jonas Paulius II, *Žengiant per vilčius slenkstį*, pp. 152-155).

Kunigas Vytautas Bagdanavičius, pabrėždamas įvairumo vertę, rašo: „Liuteronybės iškeltas individualaus krikščionio sąjūdis yra kūrėjas visos naujųjų amžių kultūros!“

„O reformatai“, — toliau rašo kun. Bagdanavičius, „atstovaudami mistinio Kristaus kūno idėjai, gilinosi į tą realybę, kurią sudaro tikinčiojo ryšys su kitu“. Esą popiežius Pijus XII, pasinaudodamas reformatų patirtimi, 1943 metais parašė encikliką apie mistinį Kristaus kūną, kaip Bažnyčios sanderinės pagrindą. Kun. Bagdanavičiaus nuomone, tiek liuteronų asmens laisvės samprata, tiek reformatų solidarumo reikšmės samprata yra didžiai vertinga duoklė visai krikščionijai, todėl „katalikiškoji krikščionybė gali ir turi iš jų mokytis ir faktiškai jau yra daug pasimokiusi“ (*Draugas*, 1987.5.2).

Tad bent trumpai susipažinkime su sąjūdžiu, kuris suvedė mūsų laikų krikščionis brolystėn.

Sąjūdžio pradžia

Dvidešimtojo amžiaus pradžioje, kai caristinėje Rusijoje

* Evangelikų reformatų kunigo dr. Eugeniaus Gerulio pasakytas pamokslas katalikų bažnyčioje, St. Petersburg, Florida, šių metų sausio 21 dieną, švenčiant Krikščionių Vienybės oktavą.

brendo revoliucijos pradžia būsiamajam ateistiškam komunizmui, tuo patiu metu Dievas pasirūpino, kad pasaulyje rastų sau dirvą būsimasis krikščionijos atgimimas — ekumenizmas.

Mūsų laikų ekumeninį sąjūdį laikome prasidėjusį nuo 1910 metų, kai du pasauliečiai protestantai — anglikonas J. H. Oldham ir metodistas R. J. Mott Edinburge, škotų kalvinistų sostinėje, sušaukė suvažiavimą.

Šis sąjūdis vystėsi keliomis panašiomis vagomis, kol nuo 1948 metų vadovaujanti vaidmenį įgavo Pasaulinė Bažnyčių taryba. Joje dabar randame bemaž visų krikščionių Bažnyčias. Ten savo oficialų stebėtoją turi ir Vatikanas.

Popiežiaus Jono XXIII dėka, į bendrąją krikščionių ekumeninę veiklą Vatikanas aiškiai įstojo nuo 1960 metų, kai Romoje buvo įsteigtas Krikščionių vienybei siekti sekretoriatas, vadovaujamas kardinolo Bea.

Jau keli dešimtmečiai, kai krikščionija, kaip ir mes šią dieną, švenčia maldų už krikščionių vienybę oktavą, kuri kasmet būna sausio mėnesį.

Prieš pradėdami aptarti ekumeninius pasiekimus, tenka priminti, kad ekumenizmo tikslas nėra sukatalikinti protestantus arba katalikus suprotestantinti. Ekumenizmas siekia, kad mes visi broliškai daugiau sukreičionėtume!

Suartėjimo apraiškos

Kai išgirstame žodį ekumenizmas, mums kyla klausimas: „O kiek gi padaryta pažangos, žengiant krikščionių suartėjimo keliu?“ Lyg norėtusi, kad būtų žengiama sparčiau, kad veiklos vaisių būtų gausiau.

Apie tai kalba ir pats popiežius Jonas Paulius II. Jis sako: „Tiesa, Bažnyčios istorijos ratas laike sukasi lėtai, bet jis sukasi. Nors ir lėtai, bet tvirtais žingsniais jis neša krikščioniją suartėjimui“.

Kokias suartėjimo apraiškas mes pastebime?

Jėzuitas kun. Avery Dulles pažymi, kad nuo Viduramžių iki Vatikano I Suvažiavimo, Romos atsišaukimai pasižymėjo savo dingimais, iškilmingomis, triumfiškais frazėmis. Buvo tarytum griusmo svaidomi ugningi prakelkimai, ekskomunikacijos! „Bet“, — rašo toliau tėvas Dulles, „nuo Vatikano II Suvažiavimo minėtas Romos stilius labai pasikeitė. Dabar Bažnyčios tonas tapo ramus, kuklus, nuolankus, tėviškai broliškas“.

Kas naujo Romos ir ortodoksų santykiuose?

Kai Konstantinopolio stačiatikių patriarchato atstovas vyskupas Meliton apsilankė pas Paulių VI (1963-1978), popiežius atsiklaupęs apkabino svečio kojas. Tai buvo Romos atsišaukimas už 1054 metais paskelbtą stačiatikiams ekskomunikaciją (Lietuvos Krikščionybės jubilėjaus komiteto *Geroji Kristaus naujiena Lietuvoje*, Chicago, 1987).

Kas naujo Romos ir protestantų santykiuose?

Ryškiai pasikeitė Romos požiūris ir į protestantizmą. Ilgus šimt-

Algimantas Kezys — iš fotografijų ciklo „Grižtančių paukščių preludijos: Lietuva — bevardės impresijos“.

mečius Roma piktai žvelgė į Liuterį, kaip į sudegintą ant laužo heretiką. Ekumenizmo poveikyje, Romos požiūris į Liuterį diametraliai pasikeitė. Štai, minint Liuterio 500 metų gimtadienį, kaip niekada anksčiau, Popiežius Romoje 1983.12.11 atsilankė į liuteronų bažnyčią ir ten pamaldų metu tartame savo žodyje jis išreiškė pagarbą Liuterio giliam religingumui. Liuterio gili, liepsnojanti religingumą Popiežius pripažįsta ir savo 1983.10.31 laiške, rašytame kardinolui Wilibrands (*Aidai* Nr. 6, 1983).

Kas naujo Romos ir anglikonų santykiuose?

Nuo 16-ojo šimtmečio viena iš labiausiai krikščionija skaldan-

čių priežasčių buvo skirtinga išteisinimo samprata. Čia Reformacijos teologai vadovavosi Naujojo Testamento graikų kalbos veiksmažodžiu „dikaiein“ — kas reiškia „paskelbti išteisintu“; o katalikų teologai savo argumentus rėmė lotynų žodžiu „justificare“ — kas reiškia „padaryti išteisintu“.

Dabar, ekumenizmo poveikyje, senas ginčas dėl išteisinimo sampratos tarp Romos ir anglikonų yra taikingai užbaigtas.

Kokie ryšiai tarp Romos ir Pasaulinės Bažnyčių tarybos?

Romos gerą valią įžvelgiame Popiežiaus oficialiame vizite, kai jis Ženevoje apsilankė Pasaulinės

Bažnyčių tarybos centre 1969.6-10. Ten popiežius Paulius VI pasakė: „Čia esame, su nusižeminimu ir pasitikėjimu, Šventosios Dvasios pašaukti į vienybę“.

Ar ekumenizmas atnešė kokių naujovių protestantams?

1995 metų pavasarį dalyvavau Tarptautinėje reformatų konferencijoje, kur atstovavau išeivijos ir Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčiai. Kokias naujoves ten pastebėjau?

• Iki šiol pasaulio reformatai gan atšiauriai žvelgdavo į Kryžių, sakydami: „Kristus jų prisikėlė, tad nelaikykime jų prikaltą prie kryžiaus“. Konferencijoje pastebėjau, kad reformatų požiūris į Kryžių keičiasi; dalis delegatų jau dėvėjo kryželius su Nukryžiuotu juo.

• Iki šiol protestantai, nepripažindami Tradicijos, griežtai laikėsi principo *Sola Scriptura*. Konferencijoje pastebėjau, kad reformatų požiūris į Tradiciją švelnėja.

• Iki šiol protestantai nepritarė ir dabar nepitaria kultui, kuris yra skirtas Marijai garbinti, todėl ir į pačią Mariją buvo žvelgiama lyg į „terra incognita“. Bet dabar, ekumenizmo poveikyje, imama įžvelgti, jog Marijos kultas ir Marijos asmuo nėra vienas ir tas pats dalykas. Todėl požiūris, nors ir į kultą nesikeičia, bet į Marijos kilnų asmenį keičiasi — pavasarėja.

• Iki šiol reformatai ir liuteronai savo hierarchijai pavadinti vengė termino „vyskupas“. Dabar, ekumenizmo poveikyje, protestantų šalyse vyskupo terminas ima grižti — pas liuteronus sparčiau, pas reformatus lėčiau.

• Pritariant Antano Maceinos pastabai, apgailestaujama, kad Roma per mažai skiria dėmesio eschatologijai (Antanas Maceina, *Ora et Labora*, 1986, p. 9 ir pp. 205-215).

• Apgailestaujama, kad mišiose Komunijos džiaugsmo ir padėkos intenciją vis dar dengia kančios ir aukos šešelis; kad buvusi pradinė Eucharistija, šimtmečiams praslinkus, tapo pakeista į Ostiją.

• Vėlgį apgailestaujama: nors

(Nukelta į 2 psl.)

Vyskupas Paulius Baltakis ekumeninėse pamaldose St. Petersburg, FL, sausio 21 dieną. Kairėje — kun. S. Ropolas, dešinėje — kun. M. Kirkilas.

Šiame numeryje:

Krikščionių Vienybės oktavos proga • LRD laureatė poetė Julija Švabaitė • Hario Subačiaus apsakymas • Viktorijos Daniliauskaitės, Kęstučio Musteikio ir Algio Kemėžio parodos Lemont'e

Ekumeninių pamaldų metu St. Petersburg, FL, pamokslą sako evangelikų reformatų kunigas dr. Eugenius Gerulis. Kairėje — svečias iš Toronto kun. A. Simanavičius ir p. Rymantas, dešinėje — kun. dr. M. Čyvas.

Ar galima tiesą išaldyti dogmose?

(Atkelta iš 1 psl.)

Dievo malonės era egzistuoja jau net 2,000 metų, Romai vis dar sunku pilniau atsiseikinti su buvusią įstatymo darbų epocha.

Kokių ekumeninių permąnų pasiekė mūsų broliai ir sesės katalikai?

- Ilgus amžius Roma skelbė: *extra Ecclesiam nulla salus* — už Romos Bažnyčios ribų nėra išganymų! Po Vatikano II Roma šio šūkio nebedeclaruoja (Gregory Baum, *The Magisterium in a Changing Church*, Paulist Press, 1969 p. 69; Hans Küng, *The Church*, New York, 1968, p. 318).
- Pamaldose lotynų kalba pakeista į gimtąsias kalbas.
- Kaip niekada anksčiau, Romos Katalikų Bažnyčia ragina visus skaityti Šventąjį Raštą.
- Šalia Tradicijos, pradėta kelti Šv. Rašto vaidmens svarbą.
- Centrinį akcentą skiriant Kristui, pristabdyta Marijos kulto plėtotė.
- Mažiau akcentuojami visi šventieji, o daugiau ryškinamas *Soli Deo gloria* principas.
- Skaistyklos įvaizdis jau nebedeclaruojamas.
- Vatikano kurija tapo daugiau sutarptautinta. Centralizacija yra mažinama, skiriant dėmesį įvairių kraštų vyskupų konferencijoms.
- Kunigas laiko pamaldas žmonėms atsukęs savo veidą, o ne nugarą.
- Pamaldose pasauliečių dalyvavimas suaktyvintas.
- Pamaldose plečiamas giesmių giedojimas.
- Palengva plinta Komunijos dalinimas dviem pavidalais.
- Vykdoma tarpkonfesinė sa-

kyklos bendrystė. Jos dėka šian dieną jūs girdite mano žodį.

- Džiugu, kad tarpkonfesinėse konferencijose tarp katalikų, protestantų, stačiatikių ir anglikonų reiškiasi krikščioniškas broliškumas.

- Tenka užsiminti ir apie Lietuvos pakelėse matomą Rūpintojėlį. Tiesa, popiežiai nedraudžia mums liūdinti Kristaus kulto, bet jie stebisi — kodėl lietuviams yra artimesnis apatiško Jėzaus atvaizdas, kai tuo tarpu turime Velykų triumfuojantį pergalės Viešpatį!

Apžvalgą baigiant, dar vienas klausimas:

Ar Bažnyčių reformos laikas jau užsibaigė?

Tenka prisipažinti, jog Vatikano bažnytinės reformos mūsų tautą ištiko psichologiškai nepasiruošusią. Mes juk buvome įpratę galvoti, kad kaip Dievo Apreiškimas, taip ir Bažnyčios tikėjimas yra pilnas ir užbaigtas. Prie jo nieko nei pridėsi, nei atimsi, nei pakeisi.

Bet, kai Vatikano II Susirinkimo dėka atsirado įvairių pakeitimų, vieni nustebę džiaugėsi, kiti — piktinosi. Bereikalingas piktinimasis blėstų, jei mes savo turimą pažinimo spektrą plėstume.

Tenka priminti, kad dabarties Bažnyčia teisingai išpažįsta šūki: *Ecclesia Semper Reformanda!* Tai reiškia, jog Bažnyčia turi nuolat pažangėti besireformuodama! Juk lietuvių liaudies išmintis sako: gulintis akmuo apsamanoja, o stovintis vanduo ima rūgti. Todėl popiežius Jonas XXIII ir kvietė praversti langus, kad šviežio oro srovė nuplūstų laiko dulkes. „Aggiornamento!“

Algimantas Kezys — iš fotografijų ciklo „Grižtančių paukščių preliudijos: Lietuva — bevandės impresijos“.

Augantis tiesos pažinimas

Apaštalas Paulius (1 Kor 13:9-12) primena mums žmogaus ribotumą ir jo žinių pažangėjimą laiko tėkmėje. Jis sako, kad mes matome tiesą lyg per rasotą stiklą, bet mūsų patirtis laiko tėkmėje auga ir veda mus pažangon. Krikščionybė nėra stovinti, bet žengianti vis pirmyn. Tai

mums aiškiai skelbia Apreiškimo eschatologija.

Ka apie krikščionijos pažangėjimą sako mūsų žymieji teologai?

Išvijoje profesorius kun. Antanas Rubys sako: „Jei Senojo Testamento 4-ojo šimtmečio vertimus palygintume su dabartiniais vertimais, pastebėtume didžiausius skirtumus, nes, laikui

bėgant, keičiasi žmonių išsilavinimas, mąstysena, rašymo būdų pažinimas, platesnis kalbų žinojimas, Artimųjų Rytų pažinimas. (Draugas Nr. 248, 1995.12.22).

Tėvynėje Šv. Rašto vertėjas monsijoras Česlovas Kavaliauskas rašo: „Vėlesniais laikais dogma gali būti išreikšta tobuliau, pažangesniu būdu. Visiškai natūralu reikalauti, kad kitoje kultūrinėje epochoje dogma būtų išreikšta nauju pavidalu“ (*Trumpas teologijos žodynas*, Kaišiadorys, 1992, p. 87).

Ar dogmos nereformuotinos?

Amerikietis jėzuitas kun. Avery Dulles savo knygoje *The Survival of Dogma* (ši knyga yra privaloma Čikagos jėzuitų Loyola universiteto studentams) plačiai nagrinėja dogmų problemą ir teigia, jog būtų netikslu manyti, jog dogma nereformuotina. Jis pasisako ne prieš dogmas, bet prieš dogmų nekintamumą.

Vokietis teologas Walter Kasper rašo: Pasaulio katalikų filosofų ir teologų tarpe plečiasi mintis, jog tiesų užšaldymas, užkonservavimas dogmose esąs žalingas, nes, tiesą išpraudus į nekintamos dogmos rėmus, neleidžiant laiko tėkmėje tiesiai augti ir bresti, stabdoma tiesos pažangėjimą (*Dogma unter dem Wort Gottes*, Mainz, pp. 28-38).

Kun. dr. Viktoras Rimšelis mums primena, jog „apie dogminį pažangumą kalba Bažnyčios Tėvai: šv. Irenėjas, Origenas, šv. Bazilijus, šv. Augustinas ir kt. Dogmos augimas ir vystymasis labai ryškus Bažnyčios istorijoje“ (*Lietuvių enciklopedija*, t. 5, p. 97).

Kaip matome, rūpestis dogmų tiesos pažanga nėra naujas šių dienų „išsimislėjimas“. Todėl dogmų užšaldymo šalininkai, išvėdę pakeitimus, teisingai suprastadi reikala, turėtų džiaugtis, o ne pikintis. Juk senas priežodis

sako: *Tempora mutantur, nos et mutamur in illis* — keičiasi laikai, o su jais — ir mes.

Baigminė pastabėlė

Mums įsikniaubus į kanonus ir dogmas, svarbų nepamiršti aukščiausio įstatymo: *mylėti Dievą, mylėti žmogų*.

Kristus sakė: Ne žmogus sabatai, bet sabata žmogui (Mt 2:27).

Dievas Kristaus lūpomis sako: Jei tu rengiesi atnašauti ant aukuro man savo dovaną, ir ten būdamas atsimeni, kad tavo brolis turi ką prieš tave, palik savo dovaną aukuro priešakyje, eik pirmą susiderink su savo broliu, o tik tada atėjęs atnašauk man savo dovaną (Mt 5:23-24).

Cia matome, kaip Dievui brangi mūsų tarpusavio santarvė!

Prisimintini Apaštalo Pauliaus žodžiai: „Siekdami tiesos, aukime meile visais atžvilgiais tame, kuris yra Galva — Kristuje (Ef 4:15; 1 Kor 13:8-13).

Baigdamas žodį, kviečiu visus priimti apaštališkąjį palaiminimą: *Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, Dievo Tėvo meilė ir Šventosios Dvasios bendrystė tebūna su jumis! Amen.*

Ekumeninės pamaldos St. Petersburg, Florida

Šių metų sausio 21 dieną St. Petersburg'o, FL, katalikų bažnyčioje įvyko iškilmingos ekumeninės pamaldos Krikščionių vienybės oktavos proga.

Pamaldose dalyvavo apie 350 tikinčiųjų ir aštuoni dvasininkai: vyskupas Paulius Baltakis, kun. dr. M. Čyvas, kun. J. Gailiusis, kun. J. Gasiūnas, kun. dr. Eugenius Gerulis, kun. M. Kirtilas ir kun. A. Simanavičius iš Toronto. Pamaldas pradedant, pasveikinimo žodį tarė vyskupas Paulius Baltakis, paminėdamas, jog jau

30 metų, kai lietuvių tarpe veikia ekumeninis sąjūdis.

Šv. Rašto ištraukas skaitė: iš katalikų pusės R. Mikailienė, o iš evangelikų reformatų — prof. K. Devenis. Evangeliją skaitė misijos vadovas kun. S. Ropolas.

Visų krikščionių ekumeninės veiklos apžvalginį pamokslą pasakė evangelikų reformatų kunigas dr. Eugenius Gerulis.

Komuniją žmonėms dalino vyskupas Paulius Baltakis, kun. S. Ropolas ir kun. J. Gasiūnas.

Pamaldų metu solo giedojo solistė Roma Mastienė ir svečias iš Toronto bosas Algis Simanavičius. Akompanavo muzikė R. Ditiškienė.

Po pamaldų vyskupas Paulius Baltakis dalyvavo Lietuvių klubo pietuose ir ten susirinkusiems perdavė Sibiro lietuvių sveikinimus.

St. Petersburg'o lietuviai džiaugiasi vyskupo Pauliaus Baltakio vizitu ir prasmingomis ekumeninėmis pamaldomis.

ŠVIETIMAS — SVARBIAUSIAS EVANGELIZACIJOJE

Švietimas, popiežiaus Jono Pauliaus II teigimu, sudaro Bažnyčios šiuolaikinių evangelizacijos pastangų pagrindą. Lapkričio 14 d. kreipdamasis į Katalikų švietimo kongregacijos višutinį susirinkimą, popiežius pastebėjo, kad mes gyvename „malonės laikotarpiu“, suteikiančiu dideles galimybes pasiekti „dekristianizuotas arba dar nekristianizuotas sritis“. Tačiau, norint, kad Evangelija būtų palankiai priimama ir gerai suprantama, šiandienos kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai turi puikiai išmanyti savo tikėjimą ir mokėti jį perduoti. Visa tai priklauso nuo ugdymo kokybės katalikų mokyklose, seminarijose ir universitetuose.

Haris Subačius

Laiškas iš kambario, kur durys be rankenų

Neklausk, tik klausk, kur tiek laiko buvau pradingęs. Žinok, brangioji, aš tikrai labai atsiprašau, kad tuo tarpu buvau tave šitaip apleidęs. Prašau tikrai, tikėk, buvo (ir, tiesą pasakius, vis dar tebėra) tam labai rimtų priežasčių. Nežinau, ar pameni, bet jau rašiau tau apie tas baisenybes, kurios tvindo mano kasdienybę šiomis dienomis. Bet žinai ką? Kai dabar pagalvoju apie tai kartkartėmis, tie ankstesni mano nuotykių tėra vieni niekai palyginus su šituo vėliausiu įvykiu! Šiandienos rytą susiklosčiusi padėtis pralenkė viską! Teisybė, kad jau ir prieš vakar rytą aš jau buvau beapsiprantą su keistaisiais savo gyvenimo vingiais. Nusprendžiau, kad nebeverta daugiau žiotis kaip iš vandens ištrauktai nabagėlei žuviai, kada nei iš šen, nei iš ten iš po žemių ima dygti aukso rūmai, kurie, man ištiesus ranką, smenga kiauurai žemėn, arba kai medžių šakos pradeda, lyg pelkių laumės, gąsiais savo pirštais griebti švarko atlapus ir tempti mane nuo vidurmišio šaligatvio vidury baltos dienos... Bet šįryt... Spėk ką — ogi prasiubudinu šį rytą ir didžiausiai savo nuostabai atrandu, kad turiu dvi galvas!

Nagi štai ir va tau, jaunuoli dobilėli — žaidė, voliojeisi nerūpestingai su gražiausiomis jaunystės dienomis ir nepastebėjai, kaip metas bėgant į iršvą įkiūtino nekviesti brandos ir senyvo rudens svečiai. Gaivaus pavasario upokšniai išdžiūvo, apsisuko saulė Zodiako ratu ir pasirodo, kad tikrai gyvenimas yra dėsningas ir kiekvienas džiaugsmas turi savo kainą, kiekvieną aukštumą kaskart pakeičia naujas ir naujas kritimas. Ir kuo aukščiau, tuo žemiau.

Kaip ten bebūtų, vien tik tai, kad aš staiga susigaudžiau dvi galvas beturįs — tai dar nieko baisaus. Man iš tikrųjų, tai dvi gal net ir patiktų. Pagalvojus, iš išorės saulė mano galvos vis dar kasdieniškai ir paprastai atrodo. Abi gan lengvai sutelpa vienoje kaukolėje, o po kaukolės burbuliuojančios peklos sriubą kuo puikiau paslepia vešliai želiantys plaukai. Sakytum, viskas lyg ir gerai, viskas senoviškai ir paprastai atrodo. Nei jaudintis, nei išgyvent

per daug nėra ko. Juk net ir liaudyje sakoma, kad dvi galvos visuomet už vieną geriau.

Tai va. Bet grįžtam į pradžią. Kai aš atsi- kelęs susigalvoju, kad turiu dvi, tučiuojau susigriebęs nubėgau prie veidrodžio paveizet. Ten, kaip sakiau, išoriškai savo atvaizde nieko ypatingo nepastebėjau. Galvos apybraiža šiek tiek bangavo, kaip švelnių rūkų padengtas Nemunėlis jauną vasaros rytą, bet taip juk visiems būna. Dar nepilnai atsibudus akys tebe- ra apdūję nuo vakaro linksmybių. Stebuk- lingi ratilai sukasi ir plinta nuo vidurio taš- ko kaip bangos nuo vandenin įmesto akmens. Kartais net žvaigždutės pasipila iš akių ir sukasi Švento Jono vabalėlių pulkais lyg Saturno palydovai. Todėl paprastas rūkelis ne koks čia stebuklas. Taip juk ir tau būna, ar ne?!

Priedo, man regis, jog gatvėje sutikti žmonės taipogi nieko neįprasto nejaučia. Kai išėjęs pasivaikščioti vėliau šįryt susirūpinau aplinkinių įžvalgomis, pastebėjau, jog niekas neatsisuka ir nespoko, kaip kad aš tikėjausi. Mat, kiek yra teke girdėti, dvi galvos nėra toks jau visuotiniai priimtas paveikslukas. Jei kas ir turi du kopūstus ant sprando, tai tas turėjimas yra baisiausio triukšmo šaltinis. Visas aplinkinis pasaulis staiga sprogtą plepalais, visi laikraščiai liejasi nuotraukų upėmis ir televizijos žmonės su kameromis zu- ja aplinkui kaip musės apie dvėselieną. Čia tau ne dvigalvės vištos ant vėliavų ar koks papūs- tauodegis arklys su rikiu ant kruvino valsty- binio skydo. Tačiau mano atveju, kai nedrąsiai žingsniuojų šaligatviu, atrodo, tik pats savęs šiek tiek baidausi. Praeiviai, lyg niekur nieko, binzena sau nosis į žemę sukišę ir savo nuo- savose makaulėse narplioja kasdienybės tink- lus.

Bet atleisk, vėl aš kažin kur nulėkiau... Grižtant prie ryto ir tos mano dvigalvystės užomazgų... Kad ir kaip nekaltai beatrodytų iš išorės, dvi galvos vienoje kaukolėje, bent jau man asmeniškai, yra nepakeliamas dalykas. Žodžiais, ant balto lapo baisiai sunku perduoti jausmą. Matai, man vis kalba ir kalba apie tą paslaptinę žmonijos siaubą, pavadintą

galvos skausmu. Tačiau man pačiam tai niekad neteko to patirti. Spėju, kad tas gelimas galvoje tikriausiai turėtų panašiai jaustis, bet kaip man žinot — juk niekad prieš tai nesu jo išgyvenęs. Tik girdėjau, kad kažkokios laukinės tautos net dievaitį yra sau susikūrę šiam išgyvenimui įkūnyti. Jo vardas, berods, su „M“ prasideda. Kažkas lyg Mig... Ne, man- ding, Mirgėnas ar kas nors panašus. Nesvar- bu! Bet žinai, kas nuostabiausia, jie tam die- vačiui ne tik visokias aukas aukoja, bet yra išvystę net kažin kokią stebuklingų baltų rutu- liukų ryjimo kultą, kaip savo stabo pripaži- nimo ženklą. Niekam nesvarbu, ar tas Mig- rėnas juos aplanko, ar kaip nors apie save praneša, jie kas rytą atidaro savo ypatingąsias, labai saugomas, stipriai uždarytas ir saugiai nuo vaikų paslėptas dėžutes, ir rieda bilda bal- tieji kamuoliukai, pasišokinėdami žemyn vargšelių laukinių gerklėmis. Ar ne siaubas?

Taigi, kaip jau sakiau, atsibundu šiandien rytą ir pirmame sąmonės paveikslų knygos puslapyje atrandu nuostabią naujieną, kad turiu dvi galvas. O?! Palauk... Aš juk tau dar nepasakiau, kodėl sumastiau, kad dvi galvos nematytos neprasytos atsirado, o ne koks kino teatras gaisrui užpuolus. Ogi viskas prasidėjo tuo, kad ryte mane iš nuostabiosios sapnų karalystės už pakarpas ištraukė nepakeliamai triukšmingas ginsas. Dar prieš atmerkdamas akis galvoje pajutau duslaus rietenų griaus- tinio dundėjimą ir viena koja dar neperžengs tikrovės ir sapno slenkščio nedelsdamas grie- biausi ieškoti šio įkyraus dirgiklio šaltinio.

Visų pirma galvoju, kad gal mano su- grįžusi šeimininkė (ji užvakar iš užjūrio par- skrido) eilinį kartą susipuko su savo sūnumi, ir dabar tie du vienas ant kito rėkia kaip kvailiai kažin kokia ten nežinoma kalba, kurią emig- ruodami atsivežė iš pokarinės Vokietijos. Aš ne koks ten kalbininkas ir vos tik vienerius metus mokyklos suole vokiškai šprachinti taikiausi, kaip man žinot.

Tačiau ilgiau pasiklausęs tų barnių turėju prisipažinti, kad negali būti šeiminkė: abu plyšojantys balsai juk buvo vyriški. Gerai. Jeigu ne, tai ne. Tuo tarpu, nedelsdama ir nie- kieno leidimo nepasiprašiusi, prisistatė antra spelionė: kokie nors meksikiečiai ar nekviesti svetimsaliai iš Jamaikos, dar iš vakaro prisilupę savo mėgiamų skaidriųjų kyst- tymėlių ar prisirukę visokiausių vėlnio išmislų, dabar po langu užasi. Pilnai įtikima teorija, kadangi būtent tokia dabar yra mano kaimynystės gyventojų sudėtis. Deja, giliau

tyrinėjant šią prielaidą, padėtis pasirodė dar keistesnė, nė aš iš pradžių buvau manęs.

Man palaiptui vis labiau ir labiau įsi- gyvenant į kasdieninę blaivios sąmonės kara- lystę, susigaudžiau, kad abu tie įkyrūs balsai buvo — spėk ką — ogi lietuviški. Čia tai jau keistenybė kaip reikiant! Aš juk dabar nor- tuoje gyvenau. Lietuvių šioj kaimynystėj su galingiausia Holivudo šviešes eskadrile pačią skaisčiausią Joninių naktį nesurasi. Greičiau jau paparčio žiedas per suskilinėjusios gatvių dangos plyšius išsiluogs prieš pat nosį kaip žal- tys iš Eglutės palaidinukės. Ieškant tautiečių, be gero riebaus stebuklo nieku gyvu neišsivers- tum. Jei ir pasitaikytų koks vienas kitas labai drąsus ar visiškai besmegenis studentėlis, tai jis kuo tikriausiai lietuviškai tau po langu netarškėtų. Nesvarbu, kad namuose kugelį ar koldūnus punta kaip šamas, krustais ir aguonų pyragais užsigardžiuodamas, peržengęs senelių pastogės slenkstį lietuviškai prabilis tik tuomet, kai norės išsikirti lietuviškai ne- kalbančių būrų ar paliktį įspūdį kokiai nors į dūmas aprūkusią akį kritusiai karčiamos ka- ralaitei. O čia tau šitaip sklandžiai ir trankiai koliotis... ir dar kažkokio niūraus šeštadienio rytą, nortuose, ielų — nieku būdu!

Tad teko šveist laukan ir paklydusių lietu- vačių viltį. Bet dar toliau, dar gražiau darosi. Palaiptui brėkstant sąmonės horizontui, aiškiau ir aiškiau supratau, jog abu balsai mažai viens nuo kito tesiskyrė. Sraigėmis pra- čiuožus keletui nerimo minučių, galų gale turėjau prisipažinti, kad jie buvo visiškai tapa- tūs. Įsiklausiau atidžiau, ir tikrai, dabar jau galėjau prisiekti, kad abu jie sklido iš tos pačios gerklės arba mažų mažiausiai anapus sienos bendravo karštakošiai dvyniai. Lietuviškai?

Žinai, nenoriu per daug čia tuščiažodžiaut. Trumpai drūtai, toliau man taip besampro- taujant, netruko įlašėti ir paskutinis lašas į mano kantrybės taure. O tai atsitiko tada, kai pagaliau pakankamai atsibudęs supratau, kad abu iš miegų mane išvertę balsai buvo ne kieno nors kito, o mano paties. Įsivaizduok sau, jei gali šitokių puikų vaizdelį — aš pats kuo karščiausiai ginčijausi su savimi pačiu, rėka- vau ant savęs paties pilna gerkle, lyg pasiutęs, ir aš pats savęs paties klausiausi sau pačiam kailį karšiančio. Ir viskas už lango... kaip per radijo imtuvą.

Po to, kai mano kantrybės taurė jau buvo perpildyta tos galimybės, jog aš pats su savim pačiu ankstyvą šeštadienio rytą... Tačiau buvo dar viena blanki vilties klostelė. Žaibu iššovęs

iš patalo, nubėgau prie lango ir apstulbęs pamatčiau, kaip mano viltis krito žemėn ir iš- tisko ant purvino grindinio lyg karvės pyragas. Iela buvo kaip ir kasdien — tuščia, purvina, pilka, tamsi ir be jokių gyvybės ženklų. Mane prižadė idiotai negraudėjo savo bosais po mano langu. Nieks man jokių serenadų negie- dojo. Pasirodė, kad aš ir aš? (tuo tarpu negaliu sugalvoti geresnio pavadinimo tiems... balsams ar vaiduokliams, ar kas jie... mes bebūtume) nebuvo niekieno pokštas.

Tada, nebeapalaidama gilesnio išpūdio atbukusiose jūslėse, lyg pašautas apuokas, skardiniu stogu atbidėjo paskutinė staigmena. Jausdamas vis mažiau ir mažiau tvirtos žemės po kojomis beturįs, ir tikrovės priverstas pagaliau sultelti visą savo dėmesį ties susiklosčiusia padėtimi, sužinojau, kad tie balsai visai ne viens ant vienas kito rėkavo. Il- giau pasivertčiau lovoje, galvodamas apie tai, kas atsitiko ir ką tai galėtų reikšti, kol pa- aiškėjo, jog tie du apie vienas kitą jokio supra- timo neturėjo. Aš? — tai yra tas, kuris abudu pirmuosius girdėjau — buvau vienintelis klausytojas mums abiem, bet negalėjau nei su savimi kalbėtis, nei kažkaip tarp savęs ir savęs įvesti kokios nors bendrystės. Mes du durniai tik sukomes mano išoriškai vientisos galvos vietoje pagal laikrodžio rodyklę, lyg sė- dėdami tokioj karuselėj, kuri, naudodama iš- centrinę rato sukos jėgą, spaudžia kėdėje sė- dinčias, džiaugsmo ir kūniško sąlyčio ištrošku- sias jaunas poras. Mes sėdim, vienas kitą pasikeisdami apaužiam, sukamės kaip pasiutę, ir kas keletą sekundžių rėkiam visokiausias lietuviškas nesąmones, lyg muštume uodus nuo kojų prie lauzo vasaros paupų.

Tuo metu, man vis tebesivartant pataluose, vėl atsirado maniškiai ryto ratilai ir žvaigždu- tės. Viskas staiga pasikeitė. Kambarys pradėjo suktis. Buvo kažkoks keistas triukšmas, atsi- rado daugiau balsų, kažkieko šaltos rankos, balti šešėliai, po to kambarys suvažėjo ir pra- dėjo sūpuoti, tada lietus, šaltis. Aš nelabai gerai prisimenu, kas po to darėsi...

Mieloji, aš tik norėjau pasiaiškinti, kodėl buvau kiek laiko pradingęs. Pamėgink ką nors parašyti, kai pats savo paties galvoje atrandi tokia maklynę. Kurį laiką tie mano kvailiai buvo šiek tiek apsiraminę ir tegirdėjau tik jų buką murmėjimą. Galėjau bent šį tą išsipausti. Dabar va, jau prasideda naujas karuselės ra- tas, tai aš turiu bėgti ir bandyti su tais manimis susikalbėti...

Laikykis!

Žaislai iš sniego: impresijos apie Julijos Švabaitės poeziją

JULIUS KELERAS

Julijos Švabaitės eilėraštis ateina iš kasdieninės kalbos, iš tolimų skaudžių prisiminimų ar galvojimų, kurie prasiuria pro viską, kas jam nėra svarbu šiame pasaulyje. Kaip karo metų pavargėlis jis klajoja tarp pokarinio Reutlingen, Kazlų Rūdos, Alvisto, Vilkaviškio, Vilniaus, bandydamas nutraukti užmaršties skraistę, bent paliesti neteisingai mirusių kaktas, išduotų ir neišteisintų, palūžusių ir nepakilusų, pasmerktų ar pasmerkusių save tremties žemei. Su amžina gėla savo vaikystės ir jaunystės pasauliui, su visa tuo, kas yra ar buvo egzistenciškai nepakartojama, unikalu, trupu, kas yra pranykę, sūdužė ar sudaužyta. Julija Švabaitė, kaip tikriausiai ir kiekvienas kuriantis žmogus, siekia realizuoti tai, ko negalėjo realizuoti gyvenimas, kuris pats savaime yra ir begalinė vertybė, ir tuo pat metu – ribų neturinti iliuzija su nuolat atvertu horizontu. Eilėraštis tampa vertybinės iliuzijos gimties vieta: čia viskas tampa imanoma. Andainykščiai aplinkos daiktai – piktžolės iš bulvių daržo, naščiai, seklyčia, mirtos ir oleandrai, aviliai ir serbentai – ir darbai – šieno grėbimas, rugių pjovimas –

atminties šviesoje pradėję savo buitinę prasmę, virsta kalbėtojų reikšmingais sakraliniais simboliais. Tas tėviškės daiktų išlaisvinimas iš mirties grandinių, ar geriau pasakius, mėginimas tai padaryti, geriausiuose Švabaitės eilėraščiuose skaitančiam sublyksi kaip reta ir siektina ypatybė. Žmogus – kaip juntanti ir mąstanti būtybė – pasmerktas praeičiai ir todėl, net jau man, didis ir gražus yra tas, kuris nuolat dvasios akimis žvelgia į savo tėviškę, į jos darbus ir daiktus, be atvangos mėgina jausti save Tėviškės kontūruose.

Tačiau atviros patriotinės retorikos Švabaitės eilėraščiuose nerasim, jai svarbiau yra išsaugoti intymų santykį su skaitytoju. Tai liudija ir kalbėjimo pobūdis, siekimas pokalbio, išsiskyrimo, sukaupimo ir įsiklausančio pašnekovo, kuriam irgi galėtų būti svarbus subjekto išgyvenimai ir kurie skaitančiam primintų jo paties pojūčius ir sukeltų emocinį atsaką.

Julijos Švabaitės poezija nerafinuota. Reiklesnė akis gal pasigęstų atidumo kompozicijai ir stiliui ar formai. Tačiau poetė niekad ir nesilygiavo į Alfonso Nykos-Niliūno elitarinius siekius

Poetė Julija Švabaitė išeiti Lietuvos rašytojų draugijos premiją, motiną sveikina anūkė Regina Gyltė.

Jono Tamulaičio nuotrauka

ar klasikinę Henriko Radausko strofą. Jai svarbiau buvo išsakyti tai, ką juto jos širdis, galvojanti apie Sibiro kūdikį, žaislus iš sniego, pasisakyti, kad ji nelieka abejinga skausmui, kentėjimams,

praradimams, kad ji bando atlikti savo misiją šiame pasaulyje.

(Vadinas žodis premijuotam Julijos Švabaitės eilėraščių rinkiniui *Žiemos erškėtis*, Čikaga: Lietuviškos knygos klubas, 1994)

do vardu ir nepagailėdama gražių žodžių jos poezijai. Poetė buvo apdovanota gražiomis gėlių puokštėmis. Šis reikšmingas ir gražus momentas minėjimo dalyvių buvo šiltai sutiktas, priminė Lietuvos nepriklausomybės laikų panašios tradicijos tęstinumą.

Padėkos žodyje laureatė Julija Švabaitė išreiškė dėkausmą ir dėkingumą už jos malonų priėmimą ir apdovanojimą. Jai buvo jautru ir gera, kad per daugelį metų Vasario 16-ąją dieną lydi giesmė, poezija, daina, kuri jungė ir jungia mus visus per šimtmečius. Poezijoje galima atrasti dvasios ramybę, užmiršti skaudžią kasdienybės gyvenimo našą. Poetė rašydama galvojo ne tik apie save, bet ir apie žmogų, neramų, abejojančią, kenčiantį, veriamą netekties, išsiskyrimo su tėvyne, su brangiais atminimais. Pabaigai iš premijuotos knygos ciklo „Sibiro kūdikis“ ji jautriai paskaitė keturis eilėraščius, kurie klausytojams paliko didelį ir nepamirštamą įspūdį.

Lietuvos balerina – tarptautinė laureatė

Lietuvos baleto žvaigždė Eglė Špokaitė pelnė pagrindinį Japonijoje vykusio antrojo tarptautinio baleto ir modernaus šokio konkurso apdovanojimą. Lietuvos operos ir baleto teatro solistė laimėjo aukso medalį baleto konkurso senjorių grupėje. Jai taip pat atiteko milijono Japonijos jenų pinigine premija.

Nagojos mieste vykusio tarptautinio konkurso laureatų vardai buvo paskelbti vasario 11 d. Japonijoje surengtą tarptautinį konkursą sudarė dvi dalys baleto ir modernaus šokio. Jų dalyvių vertino taip pat atskiros vertinimo komisijos. Baleto grupėje varžėsi 153 šokėjai iš 23 pasaulio valstybių, modernaus šokio konkurse dalyvavo 36 šokėjai iš 11 šalių. Baleto artistai varžėsi juniorų bei senjorų kategorijose, – pirmajai priklausė 13-18 metų, antrajai – 19-28 metų amžiaus šokėjai.

Lietuvai Japonijoje vykusiam konkurse atstovavo du Lietuvos operos ir baleto teatro

solistai – Eglė Špokaitė ir Edvardas Smalakys. Konkursui juos parengė ir į Nagoją lydėjo pedagogas Jonas Katakinas. Lietuvos šokėjai konkurse atliko pas de deux iš baletų „Giselle“ ir „Spragtukas“ bei Jurius Smorigino kompozicijas „Somnambulai“ ir „Duetas balsui“. Edvardas Smalakys pateko į finalinį vyrų senjorų baleto konkurso turą.

Lietuvos baleto pora per pastaruosius dvejus metus tarptautinių konkursų laurus pelnė jau ketvirtą kartą. Tarptautiniame baleto konkurse Permėje Eglė Špokaitė ir Edvardas Smalakys laimėjo geriausios poros prizą, Eglei Špokaitėi tuomet atiteko pirmoji, Edvardui Smalakui – antroji vietos. 1994 m. Sankt Peterburge vykusiam „Majos“ konkurse Lietuvos balerinai buvo įteiktas bronzos medalis, praėjusių metų vasarą Eglė Špokaitė laimėjo Helsinkio tarptautinio baleto konkurso pirmąją premiją.

Julija Švabaitė

LAIPTAI Į NIEKUR

1.

Čia mes gyvename, –
laiptai į niekur,
skalbiniai lauke
ant trūkinejančių
virvių,

žvirblių ir kregždžių lizdai
palėpėje,
usnių žiedai
patvory,
vėjo dejavimas
kamene ...

(kas čia gyveno?)

Už skersgatvio moteris
pririšta prie lovos,
šaukia per miegą,
prikelia gatvę, –

sūnus lošia arkliukais,
aplanko tik saulė
rytais
languose ...

2.

Laiptai į niekur,
dauginantys šešėliai,
voratinkliai,
negyvos musės...

Sandoros skrynia
ant aukšto,
išraižyta tulpėmis,
kažkieno atsivežta
prieš pasaulinį karą, –

varva per lubas,
namas nebrangiai pirktas,
užkalto langinėm ...

Nemokam pataisyti,
gyvenam kaip hilibiliai,
vėjas pajudina
iš vyrių iškeltas duris,
drebančius langus, –

kai skrenda pro šalį
lektuvai,
tu bijai pajudėti
vaikiškoj savo lovoj ...

3.

Užkalti langai namelio –
LAIPTAI Į NIEKUR –
sulūžę durys,
kieme
motociklas be ratų,
aukšta žolė,
varnalėsos,
pienės, kietčiai,
dilgėlės prie garažo,
kur kadaise žydėdavo
bijūnai,

kur šikšnosparniai –
pasakų aitvarai –
plasnodavo,
bauginami naktimis – – –

Ten mes gyvenome ...

4.

Kadaise buvo čia
pilni triukšmo namai, –
jaunas tėvas,
jauna motina,
vaiko galvutė ant peties ...

Tūkstantis vystyklų,
pieno bonkučių, –
pirmas melas,
pirmoji išpažintis,
nubrodinti keliai,
suplėšyti sasiuviniai,
nuogi patalai,
ant rintės
baltiniai...

Visa tai užrašyta
giliai širdyje,

ir nežinai,
ar praeities tai buvo
sapnas,
ar tikrovė...

KIEKVIENAS TURIM SAVO ANGELĄ

Kiekvienas turim savo angelą
angelą,
mano jau senas,
pavargęs,

nepakelia sparnų,
nelydi,
nesaugo,

nebudi prie lovos, –

dar buvo kūdikio
veidu,
kai laukė manęs
tūkstantis devyni šimtai
dvidešimt pirmaisiais
gegužio dvidešimt pirmąją
dieną

Alvite...

DULKĖS

Dulkės
iš mano gyvenimo,
namų,
virtuvės stalo,
staldengtės, ant kurios byrėdavo
tavo, mano
ir vaikų duonos
trupiniai,

dulkės
iš rašomosios
mašinėlės,
laiškų, dienoraščių,
knygų,
baltųjų eilių, dainų,
kurios skambėdavo vakarais
prieš miegą,

dulkės šakose laukinio
klevo,
praugusio namo stogą,
dulkės iš apleistų rožių
daržo,
mirštančiom šakom
berželio, magnolijos,
dviejų eglių,
kur naktimis vienišos žvaigždės
kentėdavo drauge su manin – – –

(Iš premijuoto eilėraščių rinkinio *Žiemos erškėtis* ketvirtąjo skyriaus „Laiptai į niekur“.)

STASYS DŽIUGAS

Kiekviena gyva tauta turi savo kūrėjus ir jų sukurtais darbais didžiuojasi. Egzodo lietuviai rašytojai nors ir neturėjo palankių sąlygų kūrybai, neleido aprūdyti savo plunksnai, bet dar priaugino ir naujų literatūra susidomėjusių kartą. Rašyti juos ragino vidinis pašaukimas, tautinė savigarbą ir premija už geriausią parašytą ir išleistą knygą.

Lietuvių rašytojų draugijos premija už 1994 metais geriausią parašytą knygą atiteko poetėi Julijai Švabaitė-Gylienei už jos eilėraščių rinkinį *Žiemos erškėtis*. (Čikaga: Lietuviškos knygos klubas, 1994). Julija Švabaitė lietuvų literatūroje nėra naujokė. Ji jau aktyviai reiškėsi nepriklausomoje ir karo metų Lietuvoje. Išėjimo išleido pirmą knygą *Vynuogės ir kaktusai* (1961). *Žiemos erškėtis* – ketvir-

Poetė Julija Švabaitė „Šatrijos“ meno draugijos vardu sveikina Aldona Šmulkštienę vasario 18 dieną Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois.

Vytauto Jasinevičiaus nuotrauka

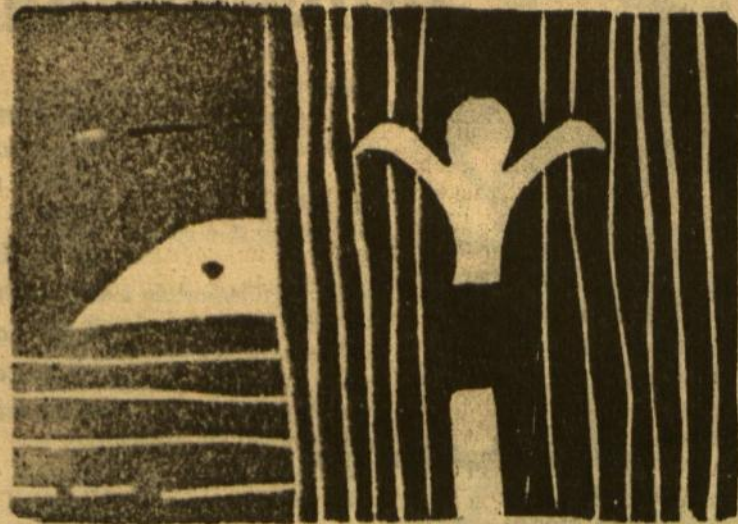
Trys menininkai Lietuvių dailės galerijoje

Viktorija Daniliauskaitė

ILONA KRUTULYTĖ

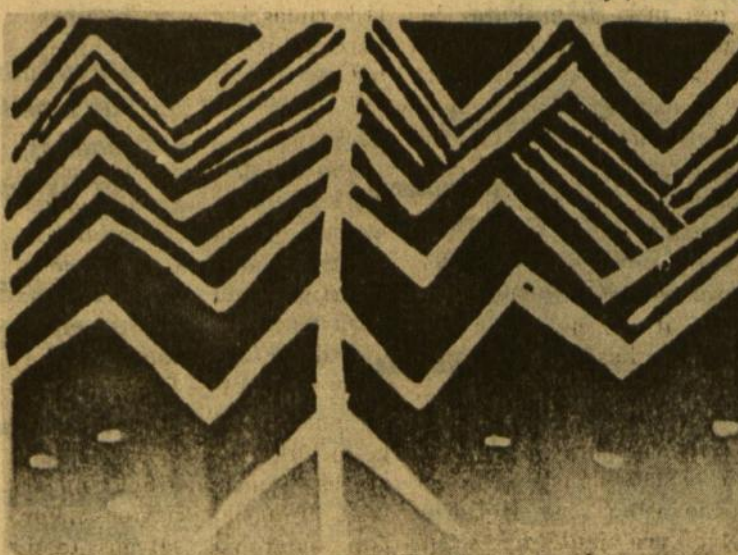
44 linoražinių serija „Baltai“ dailininkė Viktorija Daniliauskaitė kūrė ketverius metus (1988–1992). Jos atsiradimą, matyt, bus paskatinusi ta aplinkybė, jog kartu su istorikais ir archeologais dailininkė dalyvavo senųjų baltų gyvenviečių kasinėjimuose Niidoje bei Šventojoje. Susidomėjimas pirmųjų žmonių radiniais nukreipė dailininkę į formos studijų sritį. Dailininkės žodžiais: „Pagal konkrečius naudotus daiktus iš gintaro, ragų, kaulo, medžio, molio stengiausi suprasti žmogaus gyvenimą, jo galvoseną. Maniau, kad būdingos pirmųjų daiktų formos, jų struktūra ir meninė išraiška yra artima ir šių dienų žmogui“. Tačiau, jei vienos linograviuotose dailininkės nedaug ką tenutolsta nuo pirminės savo formos (kabučiai, sagės), kitur, patalpinti kosminėje erdvėje, jau artėja prie abstrakcijos. Nei realiosios, nei simbolinės formų prigimties dailininkė sąmoningai neatsisako, o tik dar labiau pabrėžia.

Serijoje daug nedidelių temų, kurias sudaro dažniausia trys keturi darbai. Juose dailininkė domina vieno kurio pasirodymo motyvo variacijos, jo kitimas, įvairovė. Atrodytų, iš tos pačios formos gimsta kryžius, medis, paukštis, žmogus, kalavijas, įvairiausiomis reikšmėmis šakojasi

Viktorija Daniliauskaitė

„Baltai“ XXVII, 1989
Linoražinis, 6,8 x 9,6 cm

Viktorija Daniliauskaitė

„Baltai“ XV, 1989
Linoražinis, 7 x 9,8 cm

konkrečius motyvus (kardas, au-galas, kaulinis žeberklas).

Svarbūs serijoje ir patys seniausi baltiški ornamentiniai moty-

vai. Pirmųjų keramikos šukių, papuošalų, buitinių rakandų ornamentika, nesąmoningai dailininkai improvizuojant, gali virsti

medžiu, keliu, visu kosmosu (apskritimo, kryžiaus forma).

Viktorija Daniliauskaitė kartu nevengia ir nuorodų į konkretų siužetą: retsykiais šmėstelį lyg ir žmogaus figūrą, atpažįsti gyvatės, dvigalvio mitologinio paukščio siluetą.

Linoražinių serijos spalvinė gama tauriai asketiška. Dailininkė varijuoja juoda ir balta spalvomis ir pilku pustoniu, prašviesėjimais. Kartais atsirandantis reljefas pajvairina linoražinių faktūrą.

Dalis serijos atspaudų buvo eksponuoti Ketvirtoje Rygos miniatiūrų trienalėje 1993 metais; dalis — Prancūzijoje Chamalieres Pasaulinėje miniatiūrų trienalėje 1992, 1994 metais; tarptautinėje mažosios grafikos parodoje, Del Bello galerijoje Toronte, Kanadoje 1987, 1989, 1992, 1994 metais. Dailininkė neapsiriboja vien baltų simbolikos tematika, be miniatiūrų kuria ir didelio formato laktus, yra pelniusi apdovanojimų. Viktorijos Daniliauskaitės kūrinių yra įsigiję Lietuvos dailės muziejus, Valstybinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus Kaune, M. K. Čiurlionio galerija Čikagoje ir atskiri kolekcionieriai.

Viktorija Daniliauskaitė gimė 1951 metais Jakutske, 1974 metais baigė Vilniaus Dailės akademiją. Nuo 1976 metų dalyvauja grupinėse ir individualiose parodose Lietuvoje ir užsienyje. Kuria estampus, knygas. Gyvena ir dirba Vilniuje.

kingi, kartais pikantiški, bet visuomet atskleidžiantys visa, kas gražu, ir viso, kas įkvepia pagarbą baimę toje šalyje, kur bilijonas žmonių gyvena visiškai harmonijoje su milijonu ar panašiu skaičiumi galvijų.

„Holy Cow“ paroda, kurios istorija prasidėjo New York'o O. K. Harris galerijoje (1995 metų rugsėjis), bus parodyta Bombay's National Centre for the Performing Arts 1997 metais, prieš tai sustojant Toronte ir Londone. Šiuo metu Kemėžys planuoja toliau tyrinėti tą neišsėmiamą tematiką, vėl ir vėl keliaudamas į Indiją daryti meniškų nuotraukų ir galų gale išleisti fotografijų rinkinį knygos pavidalu.

Kaip fotožurnalistas Kemėžys turi dešimties metų aukšto lygio darbuotojo patirtį Toronto *Now* žurnale, kuris yra svarbiausias šio didmiesčio meno ir pramogų savaitinis žurnalas. Jo užduotys žurnalo *Now* darbe įvairuoja nuo vietinių einamųjų įvykių iki kombinuotų fotografijų, iliustruojančių pasaulinius įvykius, arba daugybės įžymybių asmenybių, kurios tiek pat įvairios, kaip ir pats „show“ biznis.

Nelengvame kelyje į meninės fotografijos aukštumas, Kemėžys yra sukūręs gausų rinkinį aukšto kokybės darbų, kurių turinys yra tiek pat įvairus, kiek neribota yra jų autoriaus energija. Ankstyvesnieji grynai dokumentinio pobūdžio darbai (Montrealio, Meksikos ir Maroko portretai) užleido vietą siurrealistiniams miglotų atvaizdų rinkiniui (Gatvės paslaptys, 1983), kuris buvo eksponuojamas tarptautiniu mastu, įskaitant Montrealio „Galerie Photogramme“ (kur Kemėžys nušėpė entuziastingą recenziją, išspausdintą žurnale *Popular Photography*).

Plačios apimties projektas „Graven Images“ (Skulptūriniai atvaizdai), siekiantis įamžinti gražius, unikalius kapinių skulptūrinius paminklus, buvo eksponuojamas Brooklyn'o muziejuje Museum of the Borough of Brooklyn, 1985; O. K. Harris, New York 1000; IDEE Gallery, Toronto, 1987, išspausdintas (Vilniaus meno žurnale; *Skowhegan Morning Sentinel*) ir visai neseniai parodytas per televiziją CBC Arts & Entertainment programoje: 15 minučių

Kęstutis Musteikis

„Didelė svajonė skristi“, 1993
Molis/oksidai, 13" x 5" x 3"

Kęstutis Musteikis

„Pirmoji šakutė“, 1993
Molis/oksidai, 14" x 7" x 3"

Kęstutis Musteikis

RIMAS VISGIRDA

Iš pirmo žvilgsnio Kęstučio Musteikio darbai atskleidžia paprasto žmogaus paviršių ir gelmę — intymų neglazūruoto žemės spalvų kūrinių. Patyrinėjus atidžiau, kiekvienas kūrinyje kalba apie skirtingus išgyvenimus. Pirmieji išpūdziai kinta gamtinio „formaliu“ — stebint „Torsą“, „susimastymo“ — žiūrint į „Narvą“, iki „Pirmosios šakutės“, „sardoniskųjų“. Tačiau kiekvienam kūriniui maža paprasto paaiškinimo, jis gali būti suvokiamas keliais lygmenimis.

Visi darbai išryškina nuostabią turtingą ir sodrią paviršių su nepriekiaštinga atida smulkmenoms. Neglazūruotos sudėtingos keraminės formos, apdirbtos oksidais ir dažais, demonstruoja paviršių sandaros ypatybes ir sukuria regimą šiltą išpūdį. Objektai gerai sujungti, tačiau neiškiškia formų. Daugelis kū-

rinų, atvirų interpretacijai, yra žmogaus figūros ir negyvo objekto arba žmogaus figūros ir gyvulio siurrealistinis derinys. Kai kurie kūrinių turi aluzijų į lietuvių liaudies meną ir kūrybą, bet ne taip tiesiogiai, kad tai atimtų jų buvimą dabartyje.

Paroda galima būtų palyginti su vieno autoriaus apsakymų knyga. Nors kiekvienas apsakymas turi pagrindinę temą ir yra savarankiškas, kartu jis būna ir pasikartojančių knygose dalykų bei elementų dalis. Taip atsitinka ir su šios parodos kūrinių — kiekvienas iš jų turi ypatingą pasakojimą ir iškrovą, bet yra jungiamas su kitais tų pačių motyvų (susimastymo, savistabos, ramybės, išminties, sardonizmo, atvirumo, žmogiškumo).

Kęstutis Musteikis gimė 1956 metais Vilniuje. 1980 metais jis baigė Vilniaus meno akademiją, kur studijavo skulptūrą. Jis yra dalyvavęs daugelyje skulptūros simpoziumų ir surengęs perso-

nalinių bei grupinių parodų Rytų ir Vakarų Europoje. Pirmą kartą į JAV Kęstutis Musteikis atvyko per menininkų pasikeitimą tarp Lakeside Studios (Lakeside, Michigan) ir Sovietų Sąjungos dailininkų sąjungos. Pažinčių, užmegztų per Lakeside Studios, dėka Kęstutis Musteikis buvo 1993 metais mėnesiui pakviestas viešėti Illinois Wesleyan University (Bloomington, Illinois). Tos viešnagės rezultatas — šios parodos kūrinių.

(Iš anglų kalbos vertė Giedra Subačienė.)

• Paroda „Slaptas menas“ (Smuggled Art) bus atidaryta kovo 8 dieną, penktadienį, 7 v.v. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje. Parodoje bus rodomi iki 1989 metų slapta atgabenti neoficialiosios lietuvių kultūros kūrinių, dabar esantys privačiose kolekcijose. Taip pat bus galima pamatyti ir prisiminti knygas ir žurnalus, slapta vežtus į Lietuvą ir padėjusius žmonėms nesugniužti. Daugiau informacijų galima gauti kreipiantis į Daną Lapkų, 312-582-6500.

Algis Kemėžys

Algio Kemėžio „Holy Cow“ (Šventa karvė) — Holy Cow! — anglų kalba tai justukas — fotografijų rinkinys iš šių dienų Indijos, jos žmonių, kultūros, religijos ir architektūros, į visa tai žiūrint iš amžiais čia vaikščiojančių šventų karvių perspektyvos, yra didžiulis, kruopštus darbas, atliktas iš meilės. Iš meilės Indijai, iš meilės karvei (gyvybės nešėjai, Hindu „gau-mata“), iš meilės tam, kas neįprasta ir, svarbiausia, iš meilės fotografijos menui.

Gimęs 1958 metais Kanadoje, Windsor mieste, Kemėžys užaugo Maine valstijoje (JAV) nuolat su foto aparatu rankose. Jam buvo tik 19 metų, kai pirmą kartą keliavo po pasaulį, įskaitant ir Indiją, darydamas nuostabias fotografijas, atspindinčias kitių šalių gyvenimo būdą, o būdamas 22 metų jaunuolis, jau dirbo kartu su fotografijos meno meistrė Benice Abbott, padėdamas jai ryškinti nuotraukas ir kataloguoti ištaisą viso jos gyvenimo kūrybą, visiškai paskęsdamas juodai baltame dokumentiniame meniškų atvaizdų pasaulyje.

1993 metais Kemėžys, dabar jau profesionalus fotografas ir turintis rimtų pasiekimų tiek žurnalistikoje, tiek ir meniškose fotografijos srityje, vėl nuvyko į Indiją. Ir vieną dieną, įdomas ant kupranugario Rajasthan'e, jis pamatė neįtikėtiną, bet Indijoje labai įprastą vaizdą. Keturių asmenų šeima su meile atsidėjo plovė upelyje savo karvę.

Čia ir prasidėjo „Holy Cow“ (Šventosios karvės) istorija. Nuostabiasias, labiausiai mums neįprastas ir prozaikusias Indijos bruožas yra karvė. Gyvulys, kuris daugumoje šalių yra paskirtas ganyklai ir skerdyklai, Indijoje laisvai vaikšto po gatves ir nušaliais keliais išsomis bandomis niekieno netrukdomos ir nekreipdamos į nieką dėmesio. Indijoje karvė viešpatauja. Šventa, visur sutinkama, naudinga, teikianti ne tik maistą (pieną, jogurtą) ir sviestą — pagrindinius vietinius produktus vegetarinei

Algis Kemėžys

Iš fotografijų serijos „Holy Cow“

Žmogaus geriausi draugai ilsisi Agri, Indija

Algis Kemėžys

Mėnulis virš Jodhpur, Rajasthan. Iš fotografijų serijos „Holy Cow“